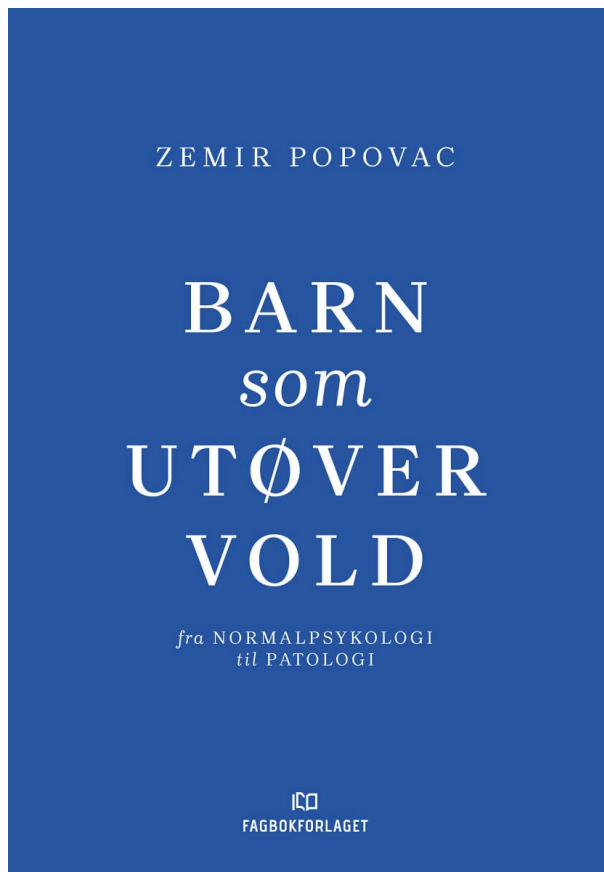

Hvordan forstå barnet som voldsutøver

Aina Gullhaugen

St. Olavs hospital HF, BUP poliklinikk Rosten og Speculis

BOK *Barn som utøver vold. Fra normalpsykologi til patologi*

FORFATTER Zemir Popovac

ÅR 2024

FORLAG Fagbokforlaget

SIDER 247

Ingen oppgitte interessekonflikter

Zemir Popovacs bok er et godt bidrag til å forstå barn som utøver vold.

Jeg traff Zemir Popovac for første gang på Fagkritisk dag ved UiO i 2006, da vi diskuterte temaet «Coaching; dyr kvasipsykologi eller en seriøs utfordrer til kliniske psykologer?». Popovac har vært en ivrig og uredd stemme siden, og tilfeldighetene har ført til at vi har holdt på med noe av det samme. Med boken *Barn som utøver vold*, får leseren en syntese av Popovacs betydelige kunnskap og erfaring med å forstå og behandle en alvorlig utfordring, som står høyt på den politiske dagsorden.

Tegn i tiden

«Barn» og «vold» er ord vi helst ikke vil kombinere. Det siste året har nyhetsbildet likevel vært preget av det. Ikke som i vold *mot* barn, som et kjapt søk viser at fagfolk har skrevet flest bøker om, men vold utøvd *av* barn. Jeg fant få bøker om dette. Popovac er klok når han avstår fra å nærmere avgrense alder i boken, og poengterer at biologisk modning ikke er ensbetydende med psykologisk vekst. Skriver han dermed også en bok om voksnes voldsutøvelse? Det kan hende, da drivkreftene som refereres i barns vold (manglende toleranse for følelser som vekkes i motgang; narsissisme, krenkelser og misunnelse; mentalisering; tilknytning; utenforskap og marginalisering) også har stor relevans for voksne. Et annet tegn til utvidet relevans finner vi i bokens undertittel, *fra normalpsykologi til patologi*, hvor Popovac fanger den dimensjonale tidsånden (grad, ikke kategori) i klassifisering av forstyrrelse og vold.

Problematiske begrepsbruk

Men selv om Popovac favner det meste, treffer han ikke helt med organiseringen av de ulike tilnærmingene til å forstå barn som utøver vold. Han starter godt med å plassere barns vold i normalpsykologi og som uttrykk for forstyrrelse i personlighetsutviklingen (dimensjonalitet). Da trenger vi ikke et senere kapittel om personlighetsforstyrrelse hos ungdom, hvor ulike typer listes opp. Denne kategorielle tilnærmingen bryter med beskrivelser av mekanismer og mindre alvorlige tilfeller, som presenteres tidligere i boken. Dette skiftet tror jeg er et uttrykk for at drivkreftene som formuleres, og dermed også forståelsen av tankeinnholdet, er for lite integrert. Det dannes ikke et hele. Boken speiler dermed samme mangel på et samlande rammeverk som vi finner i de nyeste tilnærmingene til diagnostisk klassifisering. Verken trekkdomenene (negativ affektivitet, distansering, antagonisme, disinhibisjon, psykotisisme) eller nivåene av svekkelse i selv-andre fungering (identitet, selvregi, empati, intimitet), som vi ser i DSM-5 sin alternative modell for personlighetsforstyrrelse (APA, 2013) og i ICD-11 ekvivalenten (WHO, 2019), forklarer i tilstrekkelig grad hva personlighetsforstyrrelse «er» og «gjør», noe som har implikasjoner for behandling. I mitt arbeid med psykopati, trolig den mest gjennomgripende formen for personlighetsforstyrrelse hvor vold er svært utbredt, finner jeg at forstyrrelsen, og dermed også mer avgrensede varianter, forklares av de dikotome dimensjonene *selv- og affektbevissthet*, *felleskap* og *agens* (Gullhaugen, under vurdering). Dimensjonalitet i teori krever dimensjonalitet i behandling. Arbeid med *integrering av følelser og selvopplevelse*, *tilknytning* og *autonomi*, som er utviklingspsykologiske milepæler, sikrer dette. Kategoriene av hjelpetiltak som Popovac fremsetter, særlig forebygging, er alle viktig i arbeidet med disse utviklingslinjene. Teknikker som validering og optimal frustrering bidrar til at milepæler kan nås, men trenger å bli satt inn i et rammeverk som gjør dem optimalt forståelige for oss hjelpere, og dermed virkningsfulle.

Jeg reagerer også på at begrepene ondskap og seksuell vold håndteres som noe for seg. Begrepsforvirring synes å være en hovedfaktor i behandlingsvanskene som har vært knyttet til ulike varianter av dyssosialitet. At ondskap som begrep («å ødelegge det gode», s. 53) tilfører noe som helst innenfor psykologi er jeg tvilende til. Det kan bidra til en holdning om at enkelte voldsutøvere er uhelbredelige. I saker jeg selv har vært involvert i har jeg sett fagpersoner bli i villrede når det kommer til hvordan vi best kan forstå de mest dyssosiale. Og i likhet med når seksualitet er med i likningen, trekkes fokuset bort fra det Popovac også mener er kjernen, nemlig selvet, relasjonene og følelsene. Innholdsmessig er vi altså ganske enige, men jeg er sikker på at hvilke merkelapper vi bruker er helt sentralt.

Et godt sted å starte

Til tross for innvendingene har Popovac skrevet en grundig, men lettlest bok til målgruppen omsorgsgivere og profesjonelle med helse- og sosialfaglig utdanning. Han refererer noe empiri uten at teksten preges i for stor grad av dette. Kasuistikkene gjør boken verdt å lese. Psykologer uten spesialkunnskap og erfaring med (barn og) vold kan også ha nytte av den. Det mest gledelige med boken er det utviklingspsykologiske og relasjonelle fokuset den gjennomsyres av, og at Popovac er tydelig på at ingen er «født sånn», noe også mange psykologer er usikre på. «Skal vi lykkes med våre hjelpetiltak overfor barn og ungdom som utøver vold, må vi forstå voldens underliggende psykologi og den ytre konteksten som vold oppstår i», skriver Popovac. Hans bok er et godt sted å starte.

Siter:

en syntese av Popovacs betydelige kunnskap og erfaring

Popovac er tydelig på at ingen er «født sånn»

Referanser

Gullhaugen, Aina (under vurdering). Psychopathy is a key to integrating dimensional PD constructs and psychotherapy.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>

World Health Organization. (2019). *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems* (11th ed.). <https://icd.who.int/>